

Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1922-02-18, iš Miuncheno - į Berlyną

Kaip gerai! Vakar parėjęs namo radau laišką - nuo broliuko, nuo Kiršos ir ilgą nuo tavęs.

Kaip gerai! Vakar parėjęs namo radau laišką - nuo broliuko [1], nuo Kiršos [2] ir ilgą nuo tavęs [3]. Ir kaip gerai[,] kad tu nevažiuoji 19 namo! Dar kartą tau galėsiu parašyti, dar ir dar tave girdėti! O vakar aš buvau pas daktarą. Pasirodo[,] esanti gripė, jau keturios savaitės, lygiai tokia pat istorija, kaip buvo 1920 m., kai aš 4 savaites prasivazojau [4]. Lovoj gulėti daktaras būtinai neliepė, nes karščio kaip ir nėra, bet tiktai taip baisiai durnai jaučiuosiu - atrodau visai kažkoks idiotas. Mano buto [5] nei šeiminko[,] nei šeiminkės dar nėsu matęs, ir čia niekas nežino, kad aš kiek sergu. Kažkoksai baisiai keistas ūpas čionai. Namai labai dideli, bet tylūs, butas irgi labai didelis, bet gyvenam[,] rodos[,] tik 4 žmonės [-] šeiminkai, tarnaitė ir aš, girdis[,] kaip kažkur višta kudakoja, kaip palangėj žvirbliai čirška. O ten kažkur toliau šviesu, šandie[,] matyti[,] yra kiek saulės. O aš, kaip kalinys, sėdžiu per dieną palangėj ir pats nežinau, ar aš esu, ar tai tiktai taip sau kažkokia juoda dėmė tėra. Ir galva tokia sunki, ir tik rankos dreba. Durnesnės padėties ir būti negali!

Atvažiuoti 24 in tave? Aš baisiai, baisiai norėčiau pamatyti, tik man rodos, kad kažin ar bus gerai. Man rodos, kad Berlyne bus negerai. Ten taip daug žmonių, su kuriais susitikti? Paskui atvažiuoti į vakarą[,] man rodos[,] irgi nebūtų visai gerai. Bet labiausiai aš nenorėčiau su niekuo daugiau susitikti. O Berlyne to neišvengsi. Paskui labai daug dar priklauso nuo mano sveikatos, ir pagaliau aš šiomis dienomis laikiu pinigų. Svarbiausia - tai su sveikata. Jeigu viskas būtų gerai, tai gal aš ir atvažiuotau kokią 22 ar 23, bet šandie aš nieko negaliu pasakyti, nes pats nieko neišmanau, nes šandie mane taip tiktai tetraukia užmigti - užmigti ilgai.

Pažiūrėsiu, kaip jausiuos rytoj, tai vėl parašysiu. Man rodos, kad Tu Kaune vis tiktai sustok ir rankraštį pati inteik [6]. Krėvė [7] žino, kad Tu verti ir kad aš redaguoju vertimą. Toj dvasioj su juo ir kalbėk. Dėl tų lankų, ką Tu namie versi, tai aš nežinau, kaip padaryti - siųsti į Miuncheną baisiai toli ir daug laiko išeis.

Paskutiniai lankai, kur aš skaičiau, nebuvo jau tokie blogi, jeigu tu atidžiau paskui pati taisytum, tai būtų priimtini visai. Bet svarbiausia reikia ištesėti sutartis. Tai tolimesniam laikui, o antra, jau Ministerijoj yra keli tūkstančiai uždirbti, kurie bus išmokėta, kai sutartis bus išpildyta. Dėl avanso - pasikalbėk su Krėve paskui. Dėl klaidų - tai labai daug nekalbėk. Laikykis „с достоинством“ [8], tik, žinoma, Krėvės neįžeisk.

Kokią tu knygą skaitei apie St. George [9] ir Bonselį [10]? Aš per paskutiniu du mėnesiu nieko doro nepadariau ir neperskaičiau[,] ir pats nebežinau, kas man bedaryti. Man rodos, aš labai toli atsilikau nuo tavęs ir nuo kitų.

Ir dėl to labai liūdna darosi.

Šandie šeštadienis. Padūmok tu šandie apie mane. Man šandie labai labai liūdna.

Padūmok apie mane, Vandukėli!

Aš jau nebežinau, kas man bedaryti. Ar aš bepagysiu kada, ar bebūsiu stiprus?

O Tu padūmok apie mane, Vanduk, padūmok!

Tavo Bal

KOMENTARAI

- [1] Greičiausiai Balys Sruoga buvo gavęs brolio Kazimiero Sruogos, studijavusio ekonomiką Berlyne, laišką, kuris neišliko.

- [2] Faustas Kirša Baliui Sruogai neseniai buvo parašęs laišką, kuris toliau skelbiamas visas, nes jame atsispindi įvairios to meto bičiulių bendravimo temos (Lietuvos politika, meilės nuotyčiai, studijų problemos, kūrybos kritika, ateities planai), juntamas artimas, nuoširdus santykis, bravūra: „Pagarbintas! / Rašau su pirštine. Jei neišskaitysi, tai ne aš kaltas, bet šaltis. Kambary rankas nušalau; paraudonavo kaip Galaunės žandai. Po kūną lydekiai šliaužo. Rimtai ir dirbti negali. Kambari kūrenu, kūrenu – vis šalta, mat lange stiklo nėra. Tegul juos galas, tuos vokiečius! Tavo laiškas taip parašytas, kad aš vėl turiu visą eilę aiškinimų duoti. Bene nori, kad aš prisipažinčiau, į ką Berlyne įsimylėjęs esu. Vieną dalyką teispėjai – tai fizionomiją, nes ji pas tvorą imta. Dėl universito daug kur ne taip manai. Visų pirma liudymas. Aš ne tik nenoriu gauti liudymo, bet neimu jokių žymių, kad lankau. Visos mano pastangos – sistematizuoti patį save, nes aš, kaip žinai, ligi šiol trunkiaus ir trunkiaus nežinybėje. Aš jau buvau tiek nusiminęs, kad maniau nebegalėsiąs savęs už sprando suimti, neištengsiu sistematizuotis. Pasirodo, mat dar nedaug nuo galvos plaukų nukrito, kad viską galiu – ir dirbti, ir šen ten save pakreipti. Be to, nemanyk, kad aš jau taip durnai nesuprantu vokiečių kalbos. Skaitau, kaip sūrį laužiu. Svarbiausia įprasti kalbant vokiečius suprasti. Dabar visa suprantu. Retai kur gale sakinio durnas žodelytis ab, in ar auf suardo vadžias. Bet aš irgi ne kvailas. Tuoju vietoj peržegnoju tą sakinį ir seku toliau. Aš turiu pakankamai naudos, kad galėčiau mesti. Visai suprantu jūsų seminarus, bet ten jau reikia mokėti vokiečių kalba laisvai kalbėti, jei ten aktingiau dalyvauti. Tuo tarpu laisvai aš nė flirtuoti negaliu. Vokiečių kalba laisvai nusiperku cukraus, duonos, tabokos; pasitaisau batus; suklydusiems galiu kartais gatvę nurodyti etc. / Kas įdomiau – tai Tavo miuncheniška meilė. Na, brolau, nepavydžiu. Panelė Vanda pasakojo. Kad man taip, aš pražūčia. Aš manau, kad aš karštesnis negu Tu. Tu gali tepabėgti iš buto ir tiek. A-a, čia ne Kauno „polnogrudoja“. Broli, visais mano krikščioniškais jausmais aš turėčiau Tave gelbėti. Būdamas arčiau – gelbėčiau. Bet dabar – negaliu. Be to, juk Tu toks sumanus, padarysi naują manevrą ir laimėsi. Na, antra vertus, Tau jau nėra tokia didelė nelaimė – vokiškai išmokai! Ar ne vis tiek kokia kaina? Aš manau, kad tokiau būdu Tu ir doktoratą gausi! Iš Lietuvos neturiu jau taip daug žinių, kad galėčiau Tau daugiau paaiškinti. Gavau iš Kauno laiškų, kur seimo narys rašo: „Mes visur pralaimėjom. [?] triumfuoja, Vilnius nežinomom valandom atidėtas lenkų krepšelin. Lenkų ir durniausi faktai neveikia mūsų naudai. Apie šmugelį beveik iš pusiau ministerio teko patirti labai liūdnų žinių. Sugautas šmugelis – tiesa. Bet ne tas, kuris reikėjo. Privatiniai šmugeliai laimingai pasiseka. Čia buvo valstybinis šmugelis – bolševikams papirkti, kad mūsų valstybė gautų geresnių vagonų. Deja, apie šmugelio siuntimą nebuvo painformuoti tie, kuriems reikia žinoti. Per žioplumą įvyko košė. Kaip „soldaskaja žena, sami sebia vysekli“. Ką patys lietuviai neva konfiksavo – tai niekis, bet bolševikams pateko apie 2 vagonu. Po to bolševikai labai suvaržė mūsų atstovybę Maskvoj. Apsistatė šnipais. Čezvichaina. Be to, taip išpūstos aferos, kurios galai nuėjo teisman, nebegalima ištrinti. Nėra kaip prieš visuomenę pasiaiškinti, nei teismo užtrinti. Teisme paaiškės, bet kaip tą apeiti, kad valstybinę gėdą paslėpti ir kad kaltininkus nubausti. Tai, ką dabar Tau rašau, yra, žinoma, galima tik inter nos kalbėti. Kai aš tai sužinojau, žinai, man taip skaudu pasidarė, tarytum devyni šunes mane draskytų. Žioplių karalija! Juk tą patį ir latviai, ir kiti daro, bet ten galvų daugiau yra. / Tavo eilės „Miestas“ labai įdomios. Sujungi ir nauja, ir sena. Tik išmesk tokias vietas, pav., „arti be galo“. Sakau ne minties atžvilgiu, bet jokio stipraus ryšio neturi su visų kitų posmų stiprumu. Arba visos silpnu tonu rašyti, arba visos stipru, bet tokie naiviai neprilimpantys disonansai gadina visą ūpą. Dėl Tavo „Romuvos“ – prie ko čia laikas? Aš nesakiau, kad Tu jas vakar parašei. Mano jiems pasiūstos ištraukos irgi 1917 m. rašytos; dabar tik toliau rašiau ir kitur mintį pakreipiau. Bet būk ramus, ūpas jau kitur nukrypo, neberašau toliau. Matykit, šiemet sukanka – kažkaip prisiminiau – mano dešimt metų, kaip aš spaudoj pasirodžiau. Pirmas mano debiutas eilėmis buvo 1912 m. „Vilty“. Dėl to tai atminčiai noriu parengti vieną paemėlę – „Vėlę“. Parašyta 1917–1918 m. Nerodžiau niekam kaip ir kitų savo dalykų. Dabar noriu šiek tiek apivelkinti ir po 10 metų spaudoj pasirodymo noriu pradėti rodytis su didesniais dalykėliais. Jie nebus didesni nei mintim, nei forma, bet daugiau spaudos lapų užims – o su tuo tolimesnės išvados. / O be durnų eilių ir aš neapsieinu. Galiu pacituoti: „Vietom juodas, vietom baltas, / Tai granitas, tai asfaltas, / Tai betonas išlangytas, / Padangėn žmonėms iškeltas, / Tai suspaustos šiurkščios plytos / Dūmuos ir šauksmuos kankinas, – / Tai kultūrinis Berlynas.“ Arba tokios: / „Kaip tortas velykinis / Aš prie tavęs įdegintas einu. / Ne vienai tau – ir man skanus. / Laikytis, / Kai tavo akys geltontrynės / Blakstienom pradeda braukytis. / Bet trumpos šventės velykinės / Su tortais ir margais kiaušiniiais...“ / Čia, manykit, Bukelskis rašo. Girdėjau, kad „Balse“ buvo apie Bukelskį rašyta, berods, po kažkokiu pseudonimu Putinas rašęs. Neskaičiau. Gal žinai? „Keturi vėjai“ jau net laikraščiuos skelbias. Bet kas, kur – nieko nežinau. „Balsas“ rašo: „Keturi vėjai“ – Binkis, Petrėnas, Šemerys, Galdikas, Jomantas. Gal Dievas padės jiems pasisakyti. / Aš vėl nusitempiaiu per 6 puslapius. Daugiau ilgų laiškų kaip sužadėtinei neberašysiu. Lik sveikas. / Faustas Kirša / P. S. Tik dabar patyriau, kad Tu sergi. Ką ten sumanei sirgti? Kalnuosna važiuokim!“ (Fausto Kiršos laiškas Baliui Sruogai, 1922-01-30, iš Berlyno – į Miuncheną, rankraštis, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 760, l. 1r-v, 2r-v, 3r-v, 4r).

- [3] Minimas Vandos Daugirdaitės laiškas Baliui Sruogai neišliko.
- [4] 1920 m. Balys Sruoga peršalo Baibokuose, sunkiai sirgo (apie jo savijautą plačiau žr. Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1920-08-10, iš Baibokų – į Būgius, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 518, l. 1r; Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1920-08-12-14, iš Baibokų – į Būgius, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 655, l. 1-6r).
- [5] Balys Sruoga iš Seglo pensiono 1922-02-02 persikraustė į Miuncheno priemiestį, už Izaro upės, bavarų aristokratų rajone, pas Simoną (München, Bogenhausen, Mühlbauerstr. 1 b/4 Simon) (plačiau apie persikraustymą į naują kambarį ir pirmuosius išpūdžius žr. Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1922-02-04, iš Miuncheno – į Berlyną, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 466, l. 1r).
- [6] Balys Sruoga kartu su Vanda Daugirdaite ruošė spaudai brolių helenistų Alfredo ir Maurice'o Croiset parengtą 58 a. l. Graikų literatūros istorijos vadovėlį. Jį iš prancūzų kalbos vertė Vanda Daugirdaitė, vertimą kalbos ir stiliaus aspektu tvarkė ir redagavo Balys Sruoga. Per mėnesį Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijai pagal 1921-10-24 Balio Sruogos pasirašytą sutartį turėjo būti pristatomi 2 a. l. išversto ir suredaguoto veikalo teksto. Kiekvieną mėnesį už darbą Baliui Sruogai pagal sutartį mokėta po 800 auksinų (600 auksinų – tiesiogiai, o 200 auksinų kas mėnesį likdavo Švietimo ministerijos kasoje, likutis planuotas išmokėti pristačius galutinai sutvarkytą ir pabaigtą versti pirmąjį knygos tomą). Balys Sruoga kas mėnesį jam išmokėtus 600 auksinų persiūsdavo Vandai Daugirdaitei į Berlyną, kur ji studijavo. Vėliau Balys Sruoga, rekomenduodamas Vandą Daugirdaitę kaip vertėją, rašė: „Tačiau vertimų, kuriuos atliks p-lė V. Daugirdaitė, galutina redakcija pasilieka mano, už kuriuos aš savo marke atsakau – nes juos peržiūrėsiu“ (Balio Sruogos laiškas Jonui Rinkevičiui, 1923 m. antra pusė, iš Miuncheno – į Kauną, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 695, l. 1v).
- [7] Vincas Krėvė (1882–1954), Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos sekretorius, administravo Balio Sruogos ir Vandos Daugirdaitės spaudai rengiamo veikalo vertimo reikalus.
- [8] С достоинством *rus* =oriai.
- [9] Stefan George (1868–1933), vokiečių poetas, vienas žymiausių vokiečių simbolistų.
- [10] Waldemar Bonsels (1880–1952), vokiečių rašytojas. Vėliau Vanda Daugirdaitė, konsultuodamasi su Baliu Sruoga, parengė spaudai straipsnį apie šį rašytoją, jo gyvenimą, asmenybę, kūrybą, žr. Vanda Daugirdaitė, „Valdemaras Bonsels“, in: *Skaitymai*, Kaunas, kn. 22, 1923, p. 140–163.